

Dušan Perčinkov »Plima«

David Kecman Dako

JA, IĆENTIJE ČARUGA

Oče Lukijane, kunem ti se svojom rukom, kunem ti se majčinim strahom i senkom noža na mojim grudima, kunem ti se svojom poslednjom željom da će samo istinu govoriti. Ne pomakao se sa ovoga svjetoga mjesta, pripado izrešetanoj freski na kojoj Isus trgovcima sudi, da ništa, ama baš ništa što se tiče moje žedi za krvlju neću, neću u svom kazivanju namerno preskočiti. Zvona Nesmirajskog manastira samo meni zvonila posle posljedne riječi ako ti u brudu tijednu jedinu lažnu besedu izustim. Slušaj me!

U mojoj krvi, i u krvi mojih predaka usadenja je, u njoj vjekovima tuvinja žed za krvljem. Ja sam poslednji, i posle mene ni jedan Čaruga neće osjetiti prokletstvo plemena našeg. U mojoj porodici, oče Lukijane, niko od muških glava nije do sada umro prirodnom smrću, onako blaženo kako mnogi srečni grešnici umiru.

Pradjeda Stojana ubiše hajduci. I sam hajduk, pješke je prokrstario svu Bosnu, Liku i Dalmaciju. Gde ga sve nije bilo, ko ga sve nije opljačkao, ko mu za ime nije znao... Stekao je lijepo imanje, silne voćnjake, velika stada, i tada okrenuo leđa braći krvavih opanaka. Ubiše ga. A ion se naubijao dok se i sam nije do noža dokotrljao. Nema ti uzimanja bez plaćanja, presjetli oče.

Djed Vukan, solunac, izgubi glavu u moru. A nikad ga prije suđenog časa nije bio vidio. Htio je, vele, prošetati Amerikom. A metak ga nije htio. Karađorđevu zvijezdu nije skidao. Pored imanja nasleđenog od pradjedja Stojana ostade Čarugama i dobrovoljačka zemlja djeda Vukana u Baćkoj i velika kuća u Nesmiraju.

Oca mi Milentija i strica Danila zaklaše Nijemci. Ostavili su zbijeg, vratili se u selo da vide niješu li kuće spaljene, je li šta živog ostalo. Ostaviše glave na drvljaniku, usred avlje. Bikići nam do dana današnjeg ne praštaju zagonetni nestanak Uroša Bikića. Godinama je sa mojim ocem švercovao duvan. Otac se sam vratio u selo. Za Uroša Bikića je rekao da su se rastali u Zadru kako bi lakše proturili robu, i da ga otada nije sreo. Nekoliko dana tražio ga je ne samo po cijelom Zadru, već i u Ninu, u selima Crno, Bibinje, Murvice, Babin Dub, Poličnik, u Smokoviću, Zemuniku, Goricama, Filipjakovu, i niže. Ko da je u zemlju potonuo.

Za sve ostale znaš i sam. Miloš je poginuo kad se sa Jakovom Hercegom vraćao na motoru iz Odžaka. Jakov olako prođe; pada na zgodnu, mekanu stranu, a Miloš ...

- Janko se nije vratio sa manevra. Ostao sam sâm, ovakav kakav sam.

Ni ovde, u Nesmiraju ne vole Čaruge. Nikad nas nijesu ni voljeli. Baš me brija. Samo da raskončam košljulju oče Lukijane... Nož! Da

Nož, presvetlji oče. Od jedne do druge sise. Slika noža? Za mene to nije samo slika, senka noža, biljega koja sasvim slučajno ima oblik noža.

Kad me je nosila u utrobi, majka je u njedra sakrila od oca njegov andžar. Spremao se na vašar, i, znajući ga kakav je, sakrila je nož u njedra. Svu kuću je pretražio, svuda zavirio, baš svuda. Nije se

Da li si znao, oče, da sve ono što žena sakrije kad je noseća, kad ga sakrije pri tijelu, da se na tom istom dijelu tijela gde je skriveni predmet našao utočište, na tijelu djeteta naslikala baš taj predmet. Na mojim grudima je nož. Vidiš li kako su glasni tragovi istine. Nijesam ja jedini. Iznad pasa Nikole Čiganovića, pored same kičme, jabuka se naslikala. Na stražnjici Juliške Mesarо, oprosti oče al' umalo ne rekoh da bi i to mogao pogledati, naslikana je petobanka, jasna k'o sunce, i broj pet se može pročitati.

Prvi put o svemu ovome naglas govorim. O procesima, o nožu o istini. Možda je sve to trebalo davno pre ovoga treна ispričati.

I naše prezime je prokletio. Čuo si za Jovu Čarugu. Ne znam da li smo ili nijesmo njegovi potomci, ali svi misle da je tako. Nije važno. Pradjed Stojan je moj početak, sve Čaruge su moj kraj.

Rekao sam ti već da u meni vjekovima tuvinja žđ za krvlju. Pričala mi je majka da sam kao dvogodišnjak, jedno popodne kad me iz kuće zvala da dođem jer je vrijeme za spavanje, otišao u šupu i podavio sve pačice. Kad sam posle toga bez ikakvog opiranja otišao na svoju sećiju, majka je bila iznenađena. Pričala mi je da sam tada, dok su mi se oči sklapale, rekao: Mama, i naši pačići sada spavaju.

Kad sam se probudio, majka me nije istukla zbog mrtvih pačića. Ona me nikada nije tukla, a sva je često bila od modrica posle očevih povratak.

Ona nikad nije mogla da zakolje kokoš ili da gleda kako kolju svinje. Sam sam klapao piliće, guske, čurke, i bio sam, pri tom, srećan. U šestoj godini zaklao sam prvo pile. Toga se sjećam. Video sam kako to strina radi, pa sam to i sam tako činio. Uhvatim pile, odnesem ga do balvana, desnom nogom stanem na njega da se ne mrdja, levom rukom držim mu glavu, a desnou, u kojoj je nož, testerišem. Voljeo sam gledati kako pile bez glave skače, a guske i hodaju po dvorištu. Tako sam se samo slatko smijao tome plesu bez glave; ništa veselije od toga. A još gledam odsečenu glavu i kljun koji se otvara i zatvara tražeći svoj preostali dio zraka. Uvijek bi me ljudi kritici suđili da sklopi oči, već me gleda i gleda, kao da me ispituje, ili moli da joi vratim pomahnito tijelo. Tada bi je zafijukao što dalje od sebe.

To su samo sitnice. O njima bih ti mogao pričati nadugačko i naširoko. Zar i ti to nijesi radio, i ko to ne čini. Mogao bih ti pričati o tome kako sam tukao svoje vršnjake, kako ih nijesam puštao iz ruku sve dok im ne pode krv iz nosa ili iz usta. I tada sam se smijao, pa makar i ja dobio po njušci, što se i dešavalo, još kako, ali za mene je bilo važno da su na mojoj ruci ostali tragovi njihove krvi.

Neću više o tome. Ti si jedini kome će otkriti svoje tri velike krvi. Verujem ti, oče. I pre tebe su ovdje bili sveštenici, al ti si ih sve svojom tišinom nadmašio. I još nećim.

Kad bi kako mogao da se sjetiš koga si prviog sahranio nekoliko dana po svom dolasku u Nesmirajski manastir. A kako bi se i sjetio? Ignjata Lučića, oče Lukijane, Ignjata, Ignjata.

Volio bih da znam ko je tada od srca za njim zaplakao. Ni majka mu, baba-Kata, nije bila isuviše potresena njegovom smrću. Dva-deset godina, svakoga dana i svake noći, nadala se tome. Sjećam se da je jednom na prijelu u mojoj kući, kad su žene pomagale mojoj pokojnoj Mariji da isprede vunu, rekla da bi bilo bolje da se njen Ignjato što prije smiri no da se muči onako.

— I danas ga je uhvatila padavica — reče tada baba Kata. Čistio je svinje i našla sam ga, jadna ti sam dovjek, sa glavom zagrijenom u onom smradu. Sreća što sam baš tada naišla.

A Ignjat, da proši oče Lukijane, kod cijelog svijeta u Nesmiraju pregrizao je veliko govno. On je bio najgori u ono vrijeme davanja obaveze. Pričali su mi kakav je bio i prema mojoj majci. Tri godine sam tada služio vojsku i nijesam bio u selu kad je u njemu Ignjat vršljao kako je znao i umio.

Jedno jutro, još se nije čestito ni razdanilo, upao je u našu kuću. — Davaj, ženo, — urlao je — ono žito što si od nas sakrila. — Ne-ma, Ignjate, nema, djece mi — odgovorila je majka.

— Lažeš! Ima da ima! Rodi, kurvo!

Naterao je majku da ide na tavan i skuplja preostalo zrnavlje žita što je još ostalo posle njegove posljedne posjete.

— Pošten čovjek mi je rekao — izbezumljen od bijesa zapjenio je Ignjat — da si od nas sakrila polovinu žita! De je?! De si ga sakrila? Go-vo-ri!!

Šamarao je moju majku sve dok nije pala. Tada ju je još jednom udario nogom u ledja i otišao. Pre no što je izišao iz dvorišta udario je štapom po stražnjici brata mi Miloša — Čaruge, Čaruge — vikao je — majku li vam krvopisku, zapamtitevi Ignjata-Lučića, tako mi poštenja!!

Ni prema drugima nije bio ništa bolji. Svi ga i dan-danas pamte po zlu i padavici. A padavicu je dobio nekoliko godina po smaknuću sa »polozajak». Žene su ga na svakom koraku klele. Kad bi izišao iz dvorišta, domaćica bi klekla na njegov trag, udarala kamenom o kamen i klela: — Đavo s tobom kaldrmu istresa! Dabogda majčino mlijeko povraćao, u šake ga skuplja i ponovo ga krvavog pio... Obolio i boga molio da te primi, al ne umolio ga, ako ga ima! I sve tako.

Kažu da je nagazio na jednu od mnogih vratidžbina i da je zato obolio. A gde sve tražio lijeka, i džaba. Ni враčari mu nijesu mogli. Išao je u Ostroški manastir, ali mu se vrata, kukavcu, nijesu otvorila.

Oče Lukijane, kako ko, ali ja u sebi ne nađoh snage ni želje da mu oprostim. Na svojoj duši on nosi dio majčine prerane smrti.

Došao je kod mene da mu uzajmim džak brašna. Sjeo je na tro-nožac u ganjku, i tada sam ga počeo ispitivati. — Nije istina — brašno se — nije istina da sam ti majku tukao! Nije istina!

Zapjenio je. Uhvatila ga je padavica u mojoj kući. Tresnuo je na pod, izvrnuo se na ledja i odsakao od patosa k' lopta. Znam šta treba činiti da bi mu olakšao muke, ali on to nije od mene zasluzio. Kad se smirio i pao u dubok san, pomogao sam mu da se više nikad ne probudi. Udavio sam ga, oče Lukijane, udavio sam ga majčinom crnom maramom. Bio je miran, miran ko jagnje. Tada nije osjetio bol i žao mi je zbog toga. Čini mi se da ga i nijesam ubio, jer me nije gledao kao ni pačići. Niko nikad u mene nije posumnjao. Baba Kata me je više voljela. — Moj Ignjat — često je govorila — umro je na njegovim rukama, volim ga ko sina.

Poput Ignjata Lučića, ni Marijine me oči nijesu gledale rastajući se i od mene i od svijeta, za vjekvjejkova. Oče Lukijane, zbog nje dođoh da ti se poklonim, da ti sve ispričam. Volio sam je. Znala je kako sa mnom treba postupati i mogla me je uvijek žednog preko vode prevesti. Nije se petljala u moje poslove, nije mnogo pred svjetom pričala, radila je ko crv, božje stvorenenje, kažem ti, i ti to znaš. Oboje smo željeli djecu. A šta sve nije činila da bi se izlječila. Radila je sve što su joj žene preporučivale. Podvlačila se ispod stevenih krava i žđrebnih kobila, pila trave Dure vračara i baba Sene iz Bijovčina sela, išla kod vračarâ u Vukovar i Crepaju, i ništa. Četrnaest godina takо.

Bio je februar. Snijeg je te godine napadao ko nikad do tada. Ležali smo. Privijala se uz mene, mazila me, a već sam bio i zaboravio kad je to posljednji put učinila, tepala mi.

Ići moj, Ići — tako me je zvala još od vremena kad smo se upoznali na kirbaju u Nesmiraju. Došla je iz Bogojeva kod tetke u goste. Brkala je srpski i mađarski. — Čuješ li, Ići, kako naša mačka plače? Nećiji šarenim mačak se ne odvaja od nje po čitav dan. Joj, bože, kako više, a sigurno joj je lepo.

Čutao sam i smješkao se.

— U aprilu čemo, Ići, imati punu kuću mačića, u toru mnogo jaganjaca, u oborima male gice, a u septembru nešto najlepše.

Trogo se. — Šta? Šta čemo imati u septembru?!

— Ići, mili moj, Ići, ne uzrujavaj se. U septembru čemo imati sina. Twoje ruke, twoja kosa, twoj nos, a moje oči i usne.

Oče Lukijane. Posle toliko godina da moja žena rodi? Moja tajna, tajna posljednjeg i jalovog Čaruge da bude otkrivena.

Htelia je te noći da mijauče, da rže, da muče, da cvrkuće... Sve ženke su iste, Ići. Ja sam tvoja maca, ja sam tvoja maca. Zaspala je sa zadnjom srećom u srcu i prvim drhtajem u utrobi, ubedena da je uspela, da sam sve poverovao i da sam srećan, i presrećan, jadni lćentije.

Te noći nisam oka sklopio. Pred svitanje sva se soba orila od Marijinog smijeha. Batrgala je nogama, pokušavala da otrgne ruke od gvozdenog kreveta, a ja sam je, sjedeći na njenim toplim butinama, golicao, sve dok nije isisala i najmanji delić zraka u najljonskoj kesi nataknutoj na njenoj lepoj glavi.

Treća moja krv, najdraža krv, to si ti, oče Lukijane. Bili smo slični i glavom i tijelom. Naša Marija znala je to i zato se tako često Bogu molila u Nesmirajskom manastiru, ispod freske na kojoj gola Eva daje jabuku Adamu.

Iznenadio si i vjernike i nevjernike. Onako miran, pošten i dobar, i ubio se. Našli su moj pištolj u tvojoj ruci. A kako si samo lijepo spavao, čvrstim snom. I ja sam takav. Kad zaspim, mogao bi me sa krevetom preko bijela svijeta odnijeti. I hrčem širom otvorenih usta. Usne ti nijesu metkom povređene. Leva ruka ti je pala preko zastavnice i pištoljem, bez tragova mojih prstiju, dodirivala pod, a desnom si čvrsto držao veliki, svijetli krst na grudima. Gledajući te takvog kad me zvonar medju prvima pozvao da dodem u tvoju čeliju, jer smo bili veliki prijatelji, i sam sam poverovao u istinitu bjelinu tvojih očiju.

Samo što nije svanulo, oče Lukijane. Danas je Marijina, tvoja i moja godišnjica. Jutro kad se Marija zadnji put onako glasno ismejala bilo je slično ovom jutru. Prošlo je otada petnaest godina, a kao da se juče odigralo. Uskoro će i ja biti isto što i vi. Poslednjih godina sam sebi ličim na gusku bez glave.

Čujem kako se svijet okuplja oko manastira. Uskrs je. Lijepo smo se ispričali. Marijina sveća već se ugasila, a tvojoj plamen još samo malo iz pepela viri. Sve ti rekoh. Ne pomakao se sa ovoga mjeseca ako ti nijesam samo istinu govorio.